

## Unikátní vltavíny – vltavínové hrance

*F. Knížek<sup>1</sup>, M. Knížek<sup>2</sup>, J. Krška<sup>3</sup>, J. Lukášek<sup>4</sup>*

1 Politických vězňů 127, 261 01 Příbram VII, trilobus@seznam.cz

2 Ústav geologických věd, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita, Kotlářská 2, 611 37 Brno, kniza@mail.muni.cz

3 Šindlovy dvory 137, 370 01 České Budějovice

4 Žimutice 70, 375 01 Týn nad Vltavou

V oblastech vltavínonosných sedimentů jihočeských lokalit, kde se dlouhodobě provádí povrchový (polní) sběr vltavínů, bylo nalezeno několik zajímavých vltavínových fenoménů. Jedná se především o vltavíny připomínající morfologicky i tvarem hrance obroušené z jedné, ale i z více stran větrem.

Během naší sběratelské prospekce při neperiodických návštěvách jihočeských lokalit byla naše pozornost při rekognoskaci terénu upoutávána zajímavými tvary štěrkových valounů a to valounů převážně křemenných, na kterých jsou ostré hrany a připomínají hrance. Takovýchto hrancových jedinců křemitých hmot lze nalézt vždy několik a různých velikostí. Přítomné rozmanité štěrkopísky lze s nadsázkou klasifikovat jako sedimenty spjaté s činností vodních toků svrchně třetihorního až kvartérního stáří. Současně s nálezy křemenných hranců byly nalézány postupně i nápadně opracované vltavíny připomínající svým tvarem rovněž hrance. Vznikla tedy myšlenka porovnání obou těchto eolizovaných fenoménů z jihočeských polí.

Charakteristika hrance: drobný (ale zpravidla větší než 1 cm<sup>3</sup>) úlomek horniny (valoun) s výrazně vyhlazenými plochami (facetami), oddělenými ostrými hranami. K ohlazu dochází vlivem větrné eroze. Aby vznikl hranec, musí být hornina – obroušovaný materiál pevný, homogenní, tvrdý, bez dutin nebo měkkých částic.

Oba tyto fenomény lze nalézat na lokalitách s výskytem dobře opracovaných (hodně zaoblených) štěrkopískových sedimentů. Tyto nezpevněné sedimenty se vyznačují rozmanitostí dobře zaoblených – opracovaných

valounů a dle jejich charakteru lze hovořit, ale i dále diskutovat, že se jedná o fluviolakustrinní sedimenty. Opracovanost valounových součástí prosbíravaných lokalit by mohla odpovídat transportu silnými vodními proudy, což by mohlo svědčit o čtvrtohorní redepozici sedimentů staršího denudačního materiálu prostřednictvím vodních toků. Postupným ústupem nebo zužováním vodních toků tedy mohly vznikat široké říční terasy, které dlouhou dobu zůstávaly bez vegetace. Tímto způsobem mohly opracované vltavíny zůstat ležet na povrchu těchto štěrkopískových plání – pláží a tím díky příhodným povětrnostním podmínkám mohly vznikat námi diskutované fenomény hrance. Dle našich současných názorů se jednalo převážně o vznik větších křemenných ohraněných valounů, ale i málo četných abrazovaných vltavínů. Ty byly později redeponovány společně s diskutovanými sedimenty. Vltavínové hrance jsou vzácnější díky svým menším rozměrům.

Dosud námi nalezené vltavínové hrance jsou z lokalit známých nálezy přemístěných, omletých, valounovitých vltavínů se setřelou skulptací – Dříteň, Zbudov, Dubenec, Březí. Další nálezy hranců lze předpokládat na lokalitách v okolí Vodňan, Mydlovar, Radomilic, v okolí Malovic a Maloviček, rozsáhlé polní lokality v okolí Dubence, Strpí ale i v okolí Protivína aj. Do doby prezentace byli potvrzeny nálezy hranců na námi předpokládaných lokalitách – Radomilice, Protivín, a nových Maletice, Lužice-Babice, Radošovice.